особливих ознак не впливає на кваліфікацію проступку, але останні можуть впливати на вид і розмір стягнення та порядок притягнення до відповідальності, але з урахуванням характеру вчиненого правопорушення та особи правопорушника.

Суб'єктивна сторона адміністративних проступків на залізничному транспорті у сфері забезпечення особистої безпеки описує психічне ставлення суб'єкта до вчиненого ним діяння і його наслідків. Ознаками суб'єктивної сторони є: вина, мотив та мета.

Вина – це усвідомлення (передбачення) особою недопустимості протиправної поведінки і можливості настання пов'язаних з поведінкою результатів. У деяких випадках це нехтування інтересів суспільства і конкретних громадян, негативне психічне ставлення до них. При кваліфікації проступків суд або орган, який розглядає справу про адміністративний проступок, повинен з'ясувати ставлення винної особи до наслідків порушення правил особистої безпеки, безпеки руху та експлуатації транспорту, враховувати характер і мотиви допущених порушень, особу винного й інші обставини, що пом'якшуючі або обтяжують відповідальність [2].

Вина є основною, обов'язковою ознакою суб'єктивно сторони, вона охоплює дві можливі форми свідомості – на мір і необережність, тобто умисна вина і необережна вина.

Правопорушення визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідки

Правопорушення визнається вчиненим з необережності коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити. На відміну від умисної вини, вина з необережності пов'язується з психічним ставленням винної особи не до усвідомлення протиправної поведінки, а з психічним ставленням до настання шкідливих наслідків.

Мотив та мета – це факультативні ознаки суб'єктивної сторони. Мета як уявне бачення наслідків у результаті вчинення проступку.

Висновки. Адміністративний проступок у сфері забезпечення безпеки громадян на залізничному транспорті України – це різновид правовідносин, у яких об'єктивується юридичний конфлікт між особою та уповноваженим державним органом, який виникає на основі дійсних чи уявних первинних матеріальних або процесуальних відносин між ними, з приводу протилежного розуміння сторонами своїх прав, свобод, інтересів та обов'язків у змісті особистої безпеки і полягає у забезпеченні належної особистої безпеки на об'єктах залізничної інфраструктури.

Література:

1. Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про Основні засади державної політики у сфері профілактики травматизму невиробничого характеру : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 червня 2009 р. № 632. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nau.kiev.ua.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Наук.-практ. коментар / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін. – 3-те вид. – К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 684 с.

3. Мілашевич А.В. Проблеми профілактики адміністративних правопорушень на транспорті: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / А.В. Мілашевич. – Одеса, 2001. – 195 с.

4. Алехин А.П. Административная ответственность за правонарушения на транспорте / А.П. Алехин. – М.: Юридическая литература, 1967. – 112 с.

5. Тацишин І.Б. Адміністративне право України : навч. посіб. / І.Б. Тацишин. – Львів. «Новий Світ – 2000», 2011. – 307 с.

УДК : 347.998.85

Н.Я. Отчак,
здобувач,
Львівський державний університет внутрішніх справ

ГЕНЕЗИС СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ДОКТРИНІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

У статті розглядається становлення та розвиток інституту виконавчого провадження у доктрині адміністративного права. Розкриваються історичні, політичні і правові аспекти виконавчого провадження у різних типах державного устрою при вирішенні різних проблем.

Ключові слова: *виконавче провадження, нормативно-правове регулювання, адміністративне правопорушення, юридична категорія.*

В статье рассматривается становление и развитие института исполнительного осуществления в доктрине административного права. Раскрываются исторические,

политические и правовые аспекты исполнительного осуществления в разных типах государственного строя при решении разных проблем.

Ключевые слова: *исполнительное осуществление, нормативно правовое регуляция, административное правонарушение, юридическая категория.*

In the article, becoming and development of institute of executive realization is examined in the doctrine of administrative law. The historical, political and legal aspects of executive realization open up in the different types of the political system at the decision of different problems.

Keywords*: executive realization, normatively legal adjusting, administrative offence, legal category.*

Постановка проблеми. Виконавче провадження є однією з найважливіших гарантій законності і покликане забезпечити своєчасну та якісну реалізацію рішень, прийнятих судами, органами державного управління у справах про адміністративні правопорушення.

Значимість виконавчого провадження полягає в тому, що воно є завершальною стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення. Його мета – забезпечити виконання закону, який захищає права фізичних і юридичних осіб, власність, навколишнє середовище, громадську безпеку і моральність, порядок здійснення державної влади.

Виконавче провадження, які всі явища, існує і розвивається як система. За загальноприйнятою у вітчизняній науці концепцією системи бувають трьох основних видів: механічні, біологічні і соціальні. Останні, як правило, цілісні – мають внутрішні і зовнішні зв'язки, структуру й організацію та складаються з різних рівнів ієрархії. Виходячи із зазначеного, виконавче провадження як система, яка відображає подібні закономірності, має складатися з діяльності багатьох «незалежних» елементів, які, відповідно, поєднані у специфічну і динамічну систему, що функціонує в умовах суворого нормативно-правового регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою вивчення виконавчого провадження стали публікації провідних науковців В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, А.С. Васильєва, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, Р.А. Калюжного, С.В. Ківалова, Н.Р. Нижник, О.В. Петришина, А.О. Селіванова, В.С. Стефанюка, С.Я. Фурси, Ю.С. Шемшученка та інших учених.

Метою статті є дослідження генезису становлення інституту виконавчого провадження у доктрині адміністративного права.

Виклад основних положень. Досліджувати адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження та його генезис у доктрині адміністративного права найкраще з позицій системного аналізу, що дозволяє вивчати характеристики суб'єкта й об'єкта адміністративно-правового регулювання у системі, розкрити й пізнати їх найбільш послідовно, оскільки предмет дослідження розглядається цілісно, з урахуванням його специфічних властивостей, рис та ознак [1, с. 514].

Системний аналіз забезпечує пізнання специфіки і характеру взаємодії елементів як між собою, так і з системою більш високого рівня і навколишнім середовищем.

З точки зору теорії управління функціонування організованих систем (біологічних, технічних, соціальних), що забезпечує збереження їх структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію їх програм, мети, є управлінням. Усі три згадані системи пов'язані між собою, але у сфері останньої можна розглядати управління суспільством, державне управління, управління в громадських організаціях, управління виробництвом, управління діяльністю тощо.

Будь-яка спільна діяльність людей – виробництво, освіта, виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, у дусі дотримання законів, попередження вчинення нових злочинів як самим правопорушником, так і іншими особами – викликає необхідність погодження, координації, упорядкування і цілеспрямування індивідуальних та групових зусиль, волі, тобто відповідного управління.

Як зазначає В.Л. Грохольський, демократизація політичного життя, що зумовило принципові зміни суспільних зв'язків, обумовлені переходом до ринкової системи господарювання, активним розвитком елементів демократії, послужили основою для трансформації масштабу і характеру адміністративно-правових відносин щодо виконавчого провадження, яке своїми корінням сягає до предмету відповідної галузі права та потребує теоретичного осмислення. Процес інтенсивного формування теорії щодо системи виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів з позиції адміністративно-правового регулювання розпочався з 1985 р., основою якого стали праці В.Б. Авер'янова, Г.В. Атаманчука, В.Г. Афанасьєва, І.А. Бачило, А.П. Корєнєва. У своїх працях вчені відобразили лише окремі проблемні питання [2, с. 32].

Відсутність наукового обґрунтування адміністративно-правового регулювання виконавчого провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо правових та організаційних засад, сутності нормативного регулювання і дослідження практики застосування виконавчого провадження в адміністративному праві призвело до зменшення профілактичного впливу, що у свою чергу вплинуло до загострення суспільних відносинах і як один із чинників зумовило зростання злочинності.

Аналіз наукової літератури свідчить, що виконавче провадження має історичний, політичний і правовий аспекти. Історичний аспект складається з можливості оцінити роль і місце виконавчого провадження у різних типах державного устрою при вирішенні різних соціальних, релігійних, національних проблем.

Політичний аспект характеризує можливість виконавчого провадження упорядковувати суспільні процеси.

Серед усіх поглядів та аспектів виконавчого провадження правові мають перевагу, тому що їх ігнорування нівелює дію органів влади .

Розглядаючи виконавче провадження як юридичну категорію, доцільно зазначати, що при органічному поєднанні публічно-правових (функціонального значення) та адміністративно-правових (організаційного значення) засад, які превалюють у даному випадку, домінує все-таки публічно-правове начало, що відрізняє виконавче провадження у справах про виконання постанов про накладення адміністративних стягнень від виконавчого провадження у кримінальних та цивільних справах. Саме ці основні особливості виконавчого провадження зумовлюють, з одного боку, необхідність державного впливу на процес функціонування зазначеного об'єкта та існування адміністративно-правового механізму його регулювання, а з другого – визначають особливості такого регулювання з метою створення умов для належного гарантування додержання конституційних прав громадян та впровадження загальновизнаних міжнародних демократичних стандартів у цій сфері, забезпечення виконання зобов'язань України перед Радою Європи [3].

Ступінь впливу держави та її роль у впорядкуванні та контролі за виконавчим провадженням у справах про виконання постанов про накладення адміністративних стягнень не завжди є однаковими, і на сучасному етапі стає актуальним питання призначення, мети, завдань, функцій і принципів державного регулювання виконавчого провадження, основних меж його впливу та співвідношення державного регулювання з державним управлінням цією діяльністю щодо Концепції реформування кримінальної юстиції та в аспекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності».

Ці питання набувають особливої актуальності у сучасних умовах, коли відбуваються значні зміни у соціально-політичній, економічній, духовній і організаційній сферах життя суспільства. Дедалі виразніше відчувається необхідність пошуку таких адміністративно-правових та організаційних засад, які б гарантували стійкий розвиток суспільства, захист прав і свобод людини, зокрема щодо Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікованої Законом України від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР [4].

Слід зробити висновок, що наукова розробка окремих правових питань у сучасних умовах, виокремлення принципів і методів формування та застосування якісно нової національної системи виконавчого провадження – тобто розробка в аспекті сучасної парадигми адміністративного права – сприяли б реалізації положень Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», зокрема в частині продовження конструктивного партнерства України з Європейським Союзом щодо реалізації Рекомендацій № Rec (2003) 16 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про виконання адміністративних рішень і судових рішень у галузі адміністративного права» в контексті Спільної заяви України та Європейського Союзу від 19 грудня 2011 р. [5].

Право щодо підсистеми, що ми розглядаємо, є засобом і формою її організації, реалізація виконавчого провадження – засобом організаційного впливу на діяльність посадових осіб та правопорушників. Саме тому право є не тільки формою, а й найважливішим засобом організації.

Правовий механізм виконавчого провадження дає цілісне уявлення про системний вплив різних правомірних засобів і форм щодо шляхів удосконалення чинного законодавства, що регламентує виконавче провадження, його організаційне забезпечення. Як зазначає В.П. Пєтков, правовий механізм дозволяє розглядати багатоаспектний вплив права під однаковим кутом зору цілеспрямованого впливу на посадовців та правопорушників, для забезпечення особистих і суспільних інтересів [6, с. 24].

Правотворчість і правозастосування є основними формами діяльності державних органів щодо виконавчого провадження, кожна з них є особливим засобом зовнішнього прояву і внутрішньої організації суті виконавчого провадження як засобу реалізації матеріальних норм адміністративного права. Кожна з них вносить організованість у діяльність системи адміністративної юрисдикції та в процесі функціонування впливає на всі аспекти в необхідних конструкційних організаційно-функціональних межах діяльності суб’єктів та учасників виконавчого провадження, надає офіційного, обов'язкового характеру вжитим заходам за допомогою впливу всього арсеналу юридичних засобів [7, с. 47].

Зміст адміністративно-правового регулювання виконавчого провадження у справах про виконання постанов про накладання адміністративних стягнень нерозривно пов'язаний з державним управлінням, яке є основним, фундаментальним для будь-якого з видів галузевого управління, що наглядно реалізується у Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 р. [8].

Слід зазначити, що адміністративно-правове регулювання підпорядковується загально соціальним закономірностям, які відображають об'єктивні зв'язки, що переважно існують між системою права, яка визначає державно-управлінські відносини, та іншими соціальними системами – політичною, економічною, культурною тощо. Наслідком цього, вважає А.М. Колодій, є той факт, що право «підпорядковується насамперед загально соціальним закономірностям, які відображають об'єктивні зв'язки (системні, функціональні, причинно-наслідкові і т. ін.) між правовою системою та іншими соціальними системами – політичною, економічною, ідеологічною, моральною тощо» [9, с. 45].

Сучасні суспільні процеси вимагають стабільного і динамічного правового регулювання, результативність якого залежить від багатьох об'єктивних факторів і, в першу чергу, від якості самих правових норм і послідовності реалізації їх у сфері політичної та державної влади, її форм і методів, процесу функціонування державних органів і органів місцевого самоврядування, що обумовлена насамперед особливим

значенням норм адміністративного права як форми забезпечення нормального розвитку різних сфер суспільного життя.

Будь-яка методологія адміністративного права повинна виходити з конкретної ситуації прийняття рішення виконавчою владою. Детальний аналіз показує, що ці ситуації мають різну форму прояву залежно від того, який вид права застосовується органом публічної адміністрації, у якому організаційному контексті це відбувається і якою мірою це пов'язано з виконанням певних завдань. Таким чином, єдиної моделі конкретизації права не існує. Перед органом публічної адміністрації, який розглядає справи, стоять зовсім інші проблеми, ніж перед органом, який виконує адміністративні акти. До того ж обидва органи різняться також ситуаціями нормотворчої публічно-адміністративної діяльності. У методичному плані ці обставини справи не можна міряти однією й тією ж міркою.

З іншого боку, методи повинні підтримувати прозорість аргументацій. А це вимагає одного: вони повинні піддаватися ідентифікації стосовно передумов їх застосування й у своїх окремих фазах бути придатними для використання на практиці. Отже, нам ніяк не обійтися без того, щоб звести велику кількість можливих ситуацій застосування права до кількох основних моделей.

Аналізуючи різні форми і напрями адміністративно-правового регулювання за допомогою правових засобів, можна встановити, що конкретний зміст і вибір форм залежить від предмета правового регулювання, який одночасно є і об'єктом адміністративних відносин. Так, міра правової впорядкованості виконавчого провадження у справах про виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, наприклад, організації матеріального виробництва внаслідок специфіки виконуваних операцій не можуть бути однаковими. При цьому ми зовсім не виходимо з того, що результати реалізації виконавчого провадження важливіші для суспільства за процедурну залежність їх матеріального охоронного змісту.

Дослідженню проблем генезису адміністративно-правового регулювання, у контексті виконавчого провадження, присвячено багато праць учених, але сьогодні ці проблеми залишаються ще до кінця не вирішеними. Комплексно ця проблема вітчизняними вченими в аспекті адаптації законодавства Європейського Союзу у національну правову систему не розглядалася.

Водночас розуміння виконавчого провадження у справах про накладення адміністративних стягнень з позиції Європейського права з точки зору юридичного складу державного втручання кваліфікується чотирма ознаками: його визначають як державно-владне, юридично формальне, цільове обмеження охоронюваних законом інтересів; тобто мається на увазі імперативне втручання. У своїх наслідках визначене таким чином втручання спричиняє накопичення механізмів захисту відповідно до принципу правової держави: застереження законом, заборона призначення надто високої міри адміністративного покарання за невиконання окремих процесуальних вимог виконавчого провадження, неадекватної обставинам, і заборона свавілля, можливість подання позову про захист порушених праві, як правило, деякі процесуальні заходи.

Викладені вище соціальні ознаки й особливості генезису адміністративно-правового регулювання виконавчого провадження, на думку більшості українських вчених, є найсуттєвішими в його змісті. Певною мірою такі ознаки властиві практично всім його різновидам, у тому числі й адміністративно-правовому регулюванню виконавчого провадження у справах про виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

Висновки. Виконавче провадження в адміністративному праві являє собою встановлений законом порядок, при якому примусово здійснюються права і обов'язки, підтверджені рішенням суду, органу, посадової особи. Важливу роль грає своєчасне і правильне виконання постанов про призначення адміністративних покарань. Значимість цієї стадії адміністративного процесу полягає в тому, що вона завершує цей вид адміністративно-процесуальної діяльності.

Література:

1. Новіков Б.Г. Генезис / Б.Г. Новіков // Українська радянська енциклопедія. Головна редакція української радянської енциклопедії : у 12 т. / голов. редкол. : Бажан М.П. (голова) [та ін.]. – [2-ге вид.]. – К. : УРЕ, 1977–1978. – Т. 2. – С. 514.

2. Грохольський В.Л. Державне управління у сфері боротьби з організованою злочинністю / В.Л. Грохольський // Вісник Одеського ін-ту внутр. справ. – 2003. – № 1. – С. 31-37.

3. Указ Президента України від 17 серпня 2010 р. № 820/2010 «Про Робочу групу з питань реформування кримінального судочинства». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nau.kiev.ua.

4. Про Засади державної політики України в галузі прав людини : Постанова Верховна Рада України від 17 червня 1999 р. № 757-XIV // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 35. – Ст. 303.

5. Спільні заяви Самітів Україна – ЄС від 19 грудня 2011 р. Урядовий портал. Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=234609702&cat_id=223280190&ctime=1249995100649

6. Пєтков В.П. Управління виховно-виправним процесом : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В.П. Пєтков. – Х., 1999. – 40 с.

7. Ортинський В.Л. Управління в органах виконавчої влади / Ортинський В.Л., Кісіль З.Р., Ковалів М.В. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 295 с.

8. Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nau.kiev.ua.

9. Колодій А.М. Принципи права України / А.М. Колодій. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.

УДК :342.922

П.Р. Сеник,
аспірант,
Львівський державний університет внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС ЯК РІЗНОВИД ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ ВИБОРІВ І РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНІ

У статті розглядається адміністративний примус як різновид захисту учасників виборів і референдумів в Україні. Розкриваються особливості та заходи адміністративного примусу (адміністративне попередження; запобіжні адміністративні заходи; адміністративне припинення; адміністративні стягнення).

Ключові слова: *адміністративний примус, вибори та референдум, юридична відповідальність, зміцнення законності.*

В статье рассматривается административное принуждение как разновидность защиты участников выборов и референдумов в Украине. Раскрываются особенности и мероприятия административного принуждения (административное предупреждение; административные меры пресечений; административное пресечение; административные взыскания).

Ключевые слова: *административное принуждение, выборы и референдум, юридическая ответственность, укрепление законности.*

In the article an administrative compulsion as variety of defense of participants of elections and referendums is examined in Ukraine. Features and measures of administrative compulsion open up (administrative warning; administrative measures of suppression; administrative stopping; administrative penalties).

Keywords: *administrative compulsion, elections and referendum, legal responsibility, strengthening of legality.*

Постановка проблеми. Формування громадянського суспільства та розбудова України як правової, демократичної, соціальної держави пов'язані із зміцненням законності, підвищеною увагою з боку держави до забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Забезпечення захисту учасників виборів і референдумів взагалі, громадської безпеки та громадського порядку під час виборчого процесу, зокрема, є важливішим фактором розвитку демократичних засад життєдіяльності українського суспільства, утвердження принципу соціальної справедливості, реальних гарантій прав і свобод громадян [1, с. 465]. Особливої уваги заслуговують проблеми захисту учасників виборів і референдумів в Україні. Це визнання того, що від індивідуума вирішальною мірою залежить забезпечення безпеки всіх, а захист учасників виборів і референдумів є складовою безпеки суспільства й держави. Наукові підходи до забезпечення прав людини, громадянина ще не повною мірою використовуються на практиці. Тому вирішення проблем правового захисту, індивідуальної безпеки, особливо щодо правових гарантій захисту учасників виборів і референдумів позитивно впливатимуть на стан безпеки нашого суспільства загалом з огляду на стан криміногенної ситуації в державі

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою вивчення стали публікації провідних науковців, зокрема, Загальним теоретичним аспектам забезпечення правового захисту громадян та адміністративного примусу як різновиду захисту учасників виборів і референдумів в Україні присвятили свої дослідження ряд відомих в Україні науковців, зокрема, В.Б. Авер'янов, М.В. Афанасьєва, Ю.П. Битяк, І.Л. Бородін, Є.В. Додін, С.В. Кальченко, М.І. Козюбра, М.В. Ковалів, А.Т. Комзюк, М.Й. Корнієнко, В.В. Кравченко, С.В. Лінецький, М.І. Мельник, О.М. Пасенюк, П.М. Рабінович, О.І. Остапенко та інші.

Метою статті є дослідження адміністративного примусу як різновиду захисту учасників виборів і референдумів в Україні.